

Verksamhetsberättelse 2019

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Nämndsversion

Ordförande: Anne-Li Hilbert

Förvaltningschef: Kent Gullberg

Datum: 2020-01-30

MHN-2018-1429-012

1	Viktiga händelser.....	3
2	Ekonomisk sammanfattning	3
2.1	Utfall mot budget	3
3	Måluppföljning	4
3.1	Verksamhetsmål/avdelningsmål	5
4	Verksamhetsuppföljning.....	5
4.1	Nämnd	6
4.2	Gemensam.....	7
4.3	Miljöskyddstillsyn	8
4.4	Hälsoskyddstillsyn inklusive tobak och läkemedel	13
4.5	Livsmedelskontroll	16
4.6	Alkoholtillsyn	18
5	Prognossäkerhet.....	20
6	Personaluppföljning.....	21
7	Uppföljning miljöarbete.....	21
8	Uppföljning enligt kommunens barn- och ungdomspolicy.....	21
9	Framåtblick	22
	Bilagor.....	29

I Viktiga händelser

- Under våren har en serie krisövningar avseende dricksvatten, livsmedel och utsläpp till miljön genomförts.
- Avdelningen har deltagit i utbildning för professionellt bemötande .
- Beslut om lakvattenhantering vid Brännbackens deponi fattades i Miljö- och hälsoskyddsnämnden den 12 mars. Beslutet överklagades och ligger för överprövning hos Länsstyrelsen.
- Tobakslagen ersattes den 1 juli av Lag om tobak och liknande produkter.
- Bräddning av stora mängder avloppsvatten från pumpstation till Sätterfjärden inträffade den 13-14 augusti 2019.
- I samverkan med Roslagsvatten infördes fyra tappställen för boende i Österåker med egen brunn.
- Sanering av gamla brandstationen och ett före detta båtvarv på Sågvägen är slutförd.
- Fyra pälsfarmar har identifierats och inventerats avseende föroreningar.

2 Ekonomisk sammanfattning

Driftsredovisning (tkr)	HELÅR			
	Budget 2019	Utfall 2019	Budget- avvikelse	Utfall 2018
Verksamhetens intäkter				
Avgifter	5 273	5 689	-416	-5 345
Övriga intäkter	127	334	-207	-460
Summa intäkter	5 400	6 023	-623	-5 805
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-9 510	-9 336	-174	9 101
Lokalkostnader	-224	-227	3	214
Kapitalkostnader	0	0	0	0
Köp av verksamhet	0	0	0	0
Övriga kostnader	-4 066	-3 600	-466	3 585
Summa kostnader	-13 800	-13 163	-637	12 900
Verksamhetens nettokostnader	-8 400	-7 140	-1 260	7 095

2.1 Utfall mot budget

Utfallet visar på ett överskott om 1 260 tkr, vilket motsvarar en positiv avvikelse på 15,0 %. Resultatet fördelar sig med ett överskott om 623 tkr på intäkter och ett överskott om 637 tkr på kostnadssidan. Intäkterna är högre än budget och beror främst på att avdelningen under sista delen av året har varit fullt bemannade vilket inneburit att de har kunnat arbeta enligt plan och därmed nått upp till intäktsnivån.

Dessutom har intäkter för utlånad personal till andra verksamheter inom kommunen genererat en större ersättning än förväntat.

Avdelningen hade i budget avsatt medel för att påbörja införandet av e-tjänster, dessa har inte använts fullt ut under året eftersom man valt att invänta ett kommunövergripande beslut kring de tekniska anpassningarna. Överskottet på personalkostnader beror på föräldraledigheter, deltidsfrånvaro samt sjukfrånvaro. Överskottet inom övriga kostnader beror på att endast en liten del av budget för oförutsedda, akuta händelser behövts användas.

3 Måluppföljning

Nämndens resultatmål baserat på KF:s sju inriktningsmål. 11 av 12 resultatmål uppnås 2019.

Målet Tillsyn av förorenade områden och byggnader genomförs i syfte att åstadkomma riskreducering för människors hälsa och miljön som mäts genom antal förorenade områden eller bostäder där undersökning eller riskreducerande åtgärder har skett uppfylls inte 2019. Se i avsnitt 4.3 Miljöskyddstillsyn.

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance (SBA) enkätundersökning av Nöjd Kund Index (NKI). För Miljö- och hälsoskyddsnämnden mäts NKI hos företag där tillsyn och kontroll har genomförts, privatpersoner omfattas inte.

Beslutade ärenden samt utförd tillsyn rapporteras månadsvis till SBA som därefter skickar ut en enkät till berörda företag. Det sammanställda resultatet rapporteras årligen och avser föregående års tillsyn och kontroll. Resultatet som redovisas 2019 (tillsyn utförd under 2018) redovisar siffror för två av de tre områdena.

Nämndens mål att *Kundnöjdhets inom miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll samt avseende serveringstillstånd ska vara hög* uppfylls då NKI för livsmedelskontroll (NKI 77) och miljö- och hälsoskyddstillsyn (NKI 77) är hög (NKI 70-80). De senaste åren har allt färre besvarat enkäterna och under 2018 besvarade så få företag enkäten att det inte var möjligt att sammanställa något resultat 2019 för området serveringstillstånd.

NKI redovisas på en skala 0 till 100, där 100 är högsta betyg. >80 Mycket högt, 70-80 Högt, 62 - 69 Godkänt, 50 - 61 Lågt, < 50 Mycket lågt.

Måluppfyllnad redovisas i bilaga1 samt under respektive område i avsnitt 4 *Verksamhetsuppföljning*.

3.1 Verksamhetsmål/avdelningsmål

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har två mål som kompletterar verksamhetsplanens mål. Målen består av ett kvalitetsmål, *kvalitetssäkra 10 handläggningsrutiner* och ett arbetsmiljömål, *fortsatt harmoniskt arbetsklimat*.

Syftet med kvalitetsmålet är att öka kvaliteten och rättssäkerheten i kontroll- och tillsynsarbetet. Syftet med arbetsmiljömålet är att bibehålla och skapa goda förutsättningar för ett harmoniskt arbetsklimat och ett effektivt arbetssätt. Båda målen har uppfyllts under året.

4 Verksamhetsuppföljning

Driftsredovisning per verksamhet (tkr)	HELÅR			
	Budget 2019	Utfall 2019	Budget-avvikelse	Utfall 2018
Nämnd	-902	-889	-13	781
Miljö- o hälsoskydd gemensam	-1 098	-648	-450	423
Tillsyn enl miljöbalken, miljöskydd	-3 451	-2 785	-666	3 355
Tillsyn enl miljöbalken, hälsoskydd	-1 100	-1 193	93	601
Tillsyn enl livsmedelslagen	-1 577	-1 313	-264	1 348
Tillsyn enl alkohollagen	-272	-312	40	587
Verksamhetens nettokostnader	-8 400	-7 140	-1 260	7 095

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar för tillsyn med stöd av miljöbalken, livsmedelslagen, alkohollagen, lag om tobak och liknande produkter, lag om handel med vissa receptfria läkemedel, strålskyddslagen, lag om foder och animaliska biprodukter, smittskyddslagen och tillhörande föreskrifter.

Arbetet består dels av handläggning av inkommande ärenden i form av ansökningar, anmälningar och klagomål dels av tillsyn av olika typer av objekt fortlöpande eller i projektform. Utfallet redovisas nedan under respektive verksamhetsområde.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har inte fått något särskilt uppdrag av Kommunfullmäktige under 2019.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fick av Kommunfullmäktige i uppdrag att 2018 ta fram handlingsplan i samverkan med länsstyrelsen angående avfallshantering från friluftslivet. Arbetet med att ta fram handlingsplanen ligger i huvudsak på andra avdelningar och enheter än miljö- och hälsoskyddsavdelningen. Väg- och trafikavdelningen har tillsammans med Roslagsvatten inventerat och utrett frågan.

Ökade medel har avsatts för arbete med digitalisering och e-tjänster. 2019 innebar detta främst förberedelser för att införa integrerade e-tjänster och ökad digitalisering

vid tillsyn och kontroll. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har bland annat tagit fram en plan/viljeinriktning för digitalisering. Införandet av digitala hjälpmedel och e-tjänster kommer att genomföras i nära samarbete med digitaliseringsavdelningen då miljö- och hälsoskyddsavdelningen inte själv har full rådighet över frågan.

Ökade medel har även avsatts för provtagning av ytvatten och sediment. Resultatet av provtagningen ska ligga till grund för kartläggning av vattenkvalitet och föroreningar i sjöar och vattendrag i kommunen. Provtagning av ytvatten och sediment beskrivs närmare under avsnittet miljöskyddstillsyn.

Volymuppföljning av vissa ansöknings- och anmälningsärenden

Ärendetyp	Antal händelser budget jan-dec 2019	Antal händelser utfall jan-dec 2019	Budgeterad intäkt jan-dec tkr 2019	Utfall jan-dec 2019 tkr
Ansökan enskilt avlopp	142	166	1300	1 491
Anmälan ny dricksvattentäkt	22	14	51	34
Anmälan värmepump	73	59	124	108
Anmälan om registrering av livsmedelslokal	40	34	105	89
Ansökan serveringstillstånd, stadigvarande och tillfälliga	25	20	165	166
SUMMA	302	293	1745	1888

Under 2019 fattades 166 beslut om tillstånd att anlägga avlopp. 25 av dessa beslut fattades till följd av avloppstillsyn och beslut om förbud att använda befintlig avloppsanläggning.

Serveringstillstånden har avsett 10 ansökningar om stadigvarande tillstånd och 10 tillfälliga.

4.1 Nämnd

HELÅR

Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget-avvikelse
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-842	-868	26
Övriga kostnader	-60	-21	-39
Summa kostnader	-902	-889	-13
<i>varav interna</i>			
Verksamhetens nettokostnader	-902	-889	-13

Under året har nämndens ledamöter utbildats i områdena miljö- och hälsoskyddsförvaltning, miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll och alkoholservering. En gemensam utbildning har hållits för ledamöter i nämnder kopplade till samhällsbyggnadsförvaltningen (SBF). En utbildning har skett som webinarium i Miljösamverkan Stockholms läns regi och övriga utbildningar har hållits av tjänstepersoner i anslutning till nämndens sammanträden.

4.2 Gemensam

Under nämndens gemensamma kostnader redovisas kostnader för utbildning, ärendehanteringssystem, telefoni, bilpool, möbler etc.

HELÅR				
Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget- avvikels e	Utfall 2018
Verksamhetens intäkter				
Avgifter	0	1	-1	-5 345
Summa intäkter	0	1	-1	-5 805
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-427	-130	-297	9 101
Övriga kostnader	-671	-519	-152	3 585
Summa kostnader	-1 098	-649	-449	12 900
Verksamhetens nettokostnader	-1 098	-648	-450	7 095

Den positiva avvikelsen under personalkostnader beror på en för hög budgeterad kostnad. Överskottet inom övriga kostnader beror bland annat på lägre kostnader för utbildning.

Förutom att utveckla och kvalitetssäkra rutiner rapporterar och följer avdelningen regelbundet upp avvikelser från rutiner eller andra kvalitetsbrister. Syftet med uppföljningen är att förbättra eller skapa rutiner som medför förbättrad rättssäkerhet och service gentemot kommuninvånare och verksamhetsutövare. Ingen av de noterade avvikelserna under året har varit av den omfattningen att den har rapporterats till Miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Avdelningen har deltagit i den av SBF arrangerade utbildning kring professionellt bemötande för myndighetsutövare, handläggare och administratörer. Dessutom har vi tränat krisberedskap med fokus på utsläpp med stöd av Structor Riskbyrån AB.

4.3 Miljöskyddstillsyn

HELÅR

Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget-avvikelse
Verksamhetens intäkter			
Avgifter	3 050	3 338	-288
Övriga intäkter	0	298	-298
Summa intäkter	3 050	3 636	-586
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-4 438	-4 611	173
Lokalkostnader	-124	-118	-6
Övriga kostnader	-1 939	-1 692	-247
Summa kostnader	-6 501	-6 421	-80
Verksamhetens nettokostnader	-3 451	-2 785	-666

Den positiva avvikelsen inom området beror i huvudsak på att intäkterna har varit högre än förväntade. Flera tillsynsprojekt har kunnat finansieras med tillsynsavgifter, inkommande ärenden har varit fler än förväntat främst ärenden om tillstånd för enskilda avlopp och anmälan om att kompostera hushållsavfall. Dessutom tillfaller intäkten för utlånade personal verksamheten. Samtidigt ses en minskning av antalet anmälningar av vattenverksamhet och att borra brunn.

I budget finns det avsatt medel för oförutsedda kostnader för akuta provtagningar och dumpat avfall, dessa medel har inte behövt tas i anspråk under året.

Miljötillsyn	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
Handläggningstid enskilt avlopp inom 6 veckor, %	95	100	94
Kundnöjdhet miljö- och hälsoskydd, SBA-poäng	70	70	77
Antal fastigheter med enskilt avlopp som har fått tillsyn	206	200	201
Antal informationsaktiviteter rörande luftkvalitet som MHE har genomfört.	4	2	2
Tillsyn av naturreservat	1	1	2
Antal förorenade områden eller bostäder där undersökning eller riskreducerande åtgärder har skett	23	15	10
Antal ärenden om tillsyn av avfall och masshantering i exploaterings- eller byggprojekt där MHE deltar.	5	5	6

Handläggningstiden mäts när ärendet är komplett. Beträffande tillstånden för avlopp har sex ärenden tagit längre tid än sex veckor, främst på grund av att de varit särskilt komplicerade att handlägga men även på grund av att det har varit svårt att ta sig ut till fastigheterna i skärgården vintertid.

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance enkätundersökning av Nöjd kund Index (NKI). NKI för miljö- och hälsoskyddstillsyn har ökat sedan föregående års mätning och är fortsatt hög (NKI 70-80). Se även avsnitt 3, *Måluppföljning*.

Fyra av fem mål inom området miljöskyddstillsyn har uppfyllts under året.

Målet *Tillsyn av förorenade områden och byggnader genomförs i syfte att åstadkomma riskreducering för människors hälsa och miljön* som mäts genom *antal förorenade områden eller bostäder där undersökning eller riskreducerande åtgärder har skett* uppfylls inte 2019. Orsaken är delvis att arbetet med inventeringar och riskklassningar har tagit mer tid i anspråk än planerat. Prioriteringen av det arbetet har syftat till att förbättra underlaget för framtida arbete med förorenade områden och säkerställa att underlaget finns tillgängligt för hela samhällsbyggnadsförvaltningen genom den interna kartan. Det omfattar även arbetet med att upphandla ramavtal för miljötekniska utredningar för att övriga delar av samhällsbyggnadsförvaltningen mer självständigt ska kunna ta fram och granska utredningar av förorenade områden i plan- och exploateringsprojekt.

Tillsynen av tillståndspliktiga och anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheterna har utförts enligt tillsynsplanen. Handläggning av anmälan om ny utsläppspunkt för renat lakvatten från Brännbackens deponi har slutförts under våren. Ärendet har inneburit mycket kontakter med närboende och begäran om kompletteringar från sökanden. Beslut fattades i Miljö- och hälsoskyddsnämnden den 12 mars, överklagades av närboende och ligger för överprövning hos Länsstyrelsen. Arbeta som har prioriterats är bland annat att delta i arbetet med framtagande av planer, program och exploateringsprojekt inom samhällsbyggnadsförvaltningen.

Målet om att genomföra **tillsyn** på 200 **enskilda avloppsanläggningar** uppfylls. Innan avloppstillsynen startar genomförs en arkivinventering samt enkätutskick till aktuella fastigheter. Därefter genomförs tillsyn i fält av BDT-avlopp vid permanentboende och samtliga WC-avlopp. Tillsynen i fält under 2019 har genomförts av 201 avloppsanläggningar varav 28 stycken har underkänts.

Under året har, förutom planerad tillsyn av avlopp, uppföljande tillsyn och prövning av ansökningar **tillstånd att anlägga avlopp** prioriterats och i några fall har beslut om åtgärder kopplade till vite ställts. Under 2019 fattades 166 beslut om tillstånd att anlägga avlopp jämfört med förväntade 142 ansökningar. Cirka 25 ansökningarna avsåg befintliga avlopp som har underkänts vid tidigare tillsyn.

Tillsyn av avlopp med en dimensionerad belastning av mellan 2-5 hushåll har inte hunnits med och behöver skjutas till 2020.

Tillsyn av **bilverkstäder och mindre fordonstvättar** har tagit mer tid i anspråk än planerat. Totalt har 15 objekt inspekterats, varav 12 bilverkstäder och 3 fordonstvättar. Tillsynen har bland annat omfattat hantering av köldmedier i klimatanläggningar, oljeavskiljare och allmän miljötillsyn i övrigt. Projektet kommer att behöva följas upp och kompletteras med ytterligare tillsynsobjekt under 2020.

Tillsyn av att **PCB-inventering** av byggnader sker enligt gällande regler har utförts enligt plan. Arbetet har bedrivits genom utskick av information till fastighetsägare samt vid behov beslut med krav på inventering och sanering. Tillsyn av ytterligare objekt och uppföljning kommer att behöva fortsätta under 2020.

Inom **avfallsområdet** har miljö- och hälsoskyddsavdelningen under året stöttat Tekniska nämnden och Roslagsvatten i arbetet med att hantera ansökningar om uppehåll i hämtning av avfall. Antalet anmälningar om kompostering av hushållsavfall har varit högre än planerat och har tagit mer tid i anspråk än planerat. Detta som en följd av att Roslagsvatten har infört hämtning av matavfall (brunt kärl) på Ljusterö. Även antalet klagomål på avfall och andra avfallsrelaterade frågor om avgifter och dispenser har tagit mer tid i anspråk än planerat under perioden.

Tillsyn av **farligt avfall på nedskräpade tomter** har utförts enligt plan. Då antalet objekt är stort kommer tillsynen att behöva bedrivas under flera år varav de med högst risker kommer att priroteras först.

Tillsyn av **gödselhantering** på lantbruk har inte kunnat utföras i den omfattning som var planerad pga sjukfrånvaro. Tillsynen kommer att fortsätta 2020. Tillsyn av bekämpningsmedel på lantbruk och golfbanor har utförts som planerat.

Tillsyn av **dagvatten** har främst skett av dagvattenanläggningarna i Margretelund och vid Brännbackens industriområde samt i övrigt i samband med plan- och exploateringsprojekt. Den planerade tillsynen av dagvatten från parkeringsytor och från stora vägar (väg 276 och E18) har inte hunnits med och kommer att utföras 2020.

Arbetet med **inventeringar och riskklassning av misstänkt förorenade** områden har varit intensivt under 2019 och tagit mer tid i anspråk än planerat. Det har inneburit omprioriteringar där framtagande av underlag för framtida arbete med förorenade områden har prioriterats. Tillsyn med krav på undersökningar och åtgärder på specifika objekt har därför utförts i mindre omfattning än planerat. Fyra tidigare okända pälsfarmar har identifierats och inventerats. De har inte tidigare varit upptagna i den nationella databasen för förorenade områden (EBH-stödet). Ett ramavtal för miljötekniska utredningar har upphandlats i samverka med

upphandlingsenheten och övriga SBF. Deltagande i samverkansprojekt inom Miljösamverkan Stockholms län om handläggarsöd för tillsyn av fritidsbåtar med fokus på båtbottnfärg på båtarna har tagit mer tid än planerat. I övrigt har synpunkter och granskning skett av detaljplaner samt exploatering- och vägprojekt.

Det digitala kartskiktet för utbredning av förorenade områden med tillhörande riskbedömningar har uppdaterats och implementerats inom SBF under året för att synliggöra riskområden och förbättra underlaget vid ärendehantering. Kontinuerliga uppdateringar kommer att utföras av handläggare i takt med att arbetet med riskbedömningar och riskreducerande efterbehandlingsåtgärder utförs.

Utredning av misstänkt förorenade massor på skyttebanor och golfbanor är påbörjad men projektet kommer delvis behöva fortsätta 2020. Planerad utredning av en gammal deponi vid Linanäs behöver skjutas till 2020 då det råder oklarheter vem som är ansvarig för utredningskostnaderna.

Arbetet med avfallsplanen har bland annat inneburit fördjupad inventering av gamla deponier med förslag till utredningar och åtgärder inom ramen för avfallsplanens giltighetstid.

Inom miljöövervakningen har **PFAS** hittats i höga halter i avrinningsområdena för Lillträsk, Valsjön, Kyrksjön, Solbergasjön och Sätterfjärden. PFAS har även tidigare uppmätts i höga halter i grundvattnet i Åkersberga centrum i samband med framtagande av planprogram för Åkersberga centrum. Källsökning har påbörjats bland annat genom kontakter med SSBF (Storstockholms brandförsvaret) för utredning av var brandskum har använts och återinventering av branscher där PFAS troligen har använts. Provtagning i centrumområdet var planerad men hanns inte med utan kommer att utföras 2020. För att öka kunskapen om PFAS i miljön och möjliga åtgärder har personal deltagit i PFAS-nätverket i Uppsala och det nationella PFAS-nätverket.

Tillsyn av **hamnar och båtuppställningsplatser** avseende förorenad mark, vatten och sediment har utförts enligt plan. Den planerade allmänna miljötillsynen av hamnar och marinor har dock inte utförts då de flesta av objekten berörs av tillsynen på förorenad mark.

Tillsyn av **bränsleförsäljning på sjöanläggningar** har inte utförts enligt plan till följd av sjukfrånvaro och prioritering av andra tillsynsprojekt. Tillsynen kan endast utföras under sommaren då anläggningarna har begränsat öppethållande under resten av året vilket innebär att hela tillsynsprojektet fick skjutas till nästa år.

Tillsyn av **kemikalier i varor** har utförts inom ramen för ett nationellt tillsynsprojekt. Tillsynen avsåg kontroll av innehåll av farliga ämnen på kandidatförteckningen genom varuprover, kontroll av informationsplikten samt

kontroll av biocidbehandlade varor. Tillsynen utfördes genom inspektioner av butiker och analys av ämnen i inköpta varuprover. Av de varuprover som analyserades innehöll endast en vara ämnen på kandidatförteckningen. Samtliga tillsynsobjekt utom ett uppfyllde informationplikten. Inga biocidbehandlade varor kunde kontrolleras då sådana varor inte fanns i butikerna.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har deltagit vid framtagande av en **kemikalieplan** för Österåkers kommun som färdigställdes under våren. Avdelningen har även deltagit i arbetet med framtagande av **VA-plan och dagvattenstrategi** för Österåkers kommun som slutfördes under våren. I samverkan med Roslagsvatten har arbetet påbörjats med att ta fram informationsmaterial och rutiner i enlighet med riktlinjer i dagvattenstrategin gällande lokalt omhändertagande av dagvatten och dagvatten från parkeringsytor.

Under året har avdelningen deltagit i arbetet inom **Åkerströmmens vattenvårdssamverkan**. Arbetet har under året resulterat i framtagande av ett nytt åtgärdsbibliotek med förslag på vattenvårdsåtgärder inom avrinningsområdet, ett flertal samverkansmöten och deltagande i vattenvårdsprojekt.

Provtagning av kemisk och ekologisk status i sjöar och havsvikar har utförts enligt plan. Prover i vattendrag togs under våren 2019 som kompensation för utebliven provtagning hösten 2018. Uppföljande prover har även tagits i sjöar och havsvikar där tidigare resultat tyder på dålig kemisk status eller dålig eller måttlig ekologisk status. Sammanställning av analysresultat, bedömningar och framtagande av åtgärdsförslag har pågått löpande under året. Bedömningarna av vattenkvalite, ekologisk och kemisk status i sjöar, har successivt redovisats i den interna digitala kartan. Sammanställda data har använts i flera olika plan och exploateringsuppdrag inom SBF. Arbetet har påbörjats med att ta fram ett förslag till systematisk och långsiktig provtagningsplan för miljöövervakningen i kommunen. Ny utrustning för mätning av syrgashalt har köpts in för att förenkla och effektivisera provtagningen.

Gymnasieelever har i samverkan med avdelningen utfört biotaprover från fisk i Solbergasjön och Valsjön inom ramen för sitt specialarbete. Resultaten kommer att redovisas våren 2020.

Tillsyn av de kommunala **naturreservaten** utförs vart tredje år per reservat. Under 2019 har tillsyn utförts av två reservat vilket kan innebära att inget reservat kommer att få tillsyn 2020.

Arbetet med inrättande av **biotopskyddsområden** har utförts av Strategiska planeringsavdelningen (Strat) i samarbete med miljö- och hälsoskyddsavdelningen enligt plan. Lämpliga områden har pekats ut och berörda fastighetsägare har varit positiva. Arbetet kommer att fortsätta under 2020 under ledning av Strat.

4.4 Hälsoskyddstillsyn inklusive tobak och läkemedel

HELÅR

Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget- avvikels e
Verksamhetens intäkter			
Avgifter	547	590	-43
Övriga intäkter	127	28	99
Summa intäkter	674	618	56
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-1 269	-1 216	-53
Lokalkostnader	-34	-41	7
Övriga kostnader	-471	-554	83
Summa kostnader	-1 774	-1 811	37
Verksamhetens nettokostnader	-1 100	-1 193	93

Den negativa avvikelsen inom hälsoskyddstillsyn beror främst på att intäkter för granskning av remisser har varit lägre än förväntat och att inköp av nödvändiga mätinstrument har skett under året.

Hälsoskyddstillsyn	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
Kundnöjdhet miljö- och hälsoskydd, SBA-poäng	70	70	77
Andel av skolorna där MHN utövat tillsyn av miljön.	-	1	1
Andel av äldre- och gruppboendestäder för personer med funktionsnedsättning där MHN utövat tillsyn av miljön.	-	-	-
Antal informationsaktiviteter om risk för förekomst av radon, uran, bly och arsenik och behov av provtagning, enligt tillsynsplanen, MHE har genomfört.	6	2	3

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance enkätundersökning av Nöjd kund Index (NKI). NKI för miljö- och hälsoskyddstillsyn har ökat sedan föregående års mätning och är fortsatt hög (NKI 70-80). Se även avsnitt 3, *Måluppföljning*.

Den tillsyn som ligger till grund för nämndens mål *Miljön i samtliga skolor ska vara god* och *Miljön i samtliga äldreboenden och gruppboendestäder för personer med funktionsnedsättning ska vara god* genomförs vartannat, vart tredje respektive vart femte år. Under 2019 har tillsyn av kommunens samtliga skolor skett. Tillsyn på äldreboenden och gruppboenden genomfördes inte 2019 vilket innebär att dessa mål inte följs upp nu.

Målet om två informationsaktiviteter om risk för höga halter metaller mm i brunnsvatten har uppfyllts.

Inom hälsoskyddsområdet genomfördes ett antal olika tillsynsprojekt förutom handläggning av inkommande ärenden som t ex klagomål och anmälningar.

Under våren bedrevs tillsyn med fokus på ventilation och buller från fasta installationer i **samtliga skolor**. Resultatet sammanställdes i en rapport som redovisades för Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Parallellt med detta har en del uppföljningar från förra årets förskoletillsyn genomförts. Två anmälningar gällande nya förskolor inkom under året, båda förskolorna startade i augusti. I november inkom en anmälan gällande nya Fredsborgskolan F-6. En helt nybyggd skola med egen idrottshall och tillagningskök som togs i bruk januari 2020.

Med anledning av att det under senare år skett flera större legionellautbrott kopplade till kyltorn i regionen har en **inventering av eventuella kyltorn** i Österåkers kommun genomförts. Samtliga verksamheter/fastighetsägare som miljö- och hälsoskyddsavdelningen kontaktade svarade på enkäterna och resultatet är att det för närvarande inte finns några kända kyltorn i kommunen. Under året handlades två ärenden från Smittskydd Stockholm gällande konstaterad legionellafall kopplade till Österåker. I båda fallen rörde det sig om enstaka smittade personer och den troliga smittkällan var jord. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen deltog i smittspårningen med bland annat provtagning och i det ena fallet påvisades höga halter av legionella i de jordprov som togs. Detta var första gången Österåker hanterade legionellafall där smittkällan var jord och dessa ärenden tog mycket tid i anspråk.

Under hösten genomfördes ett projekt där några av kommunens **idrottslokaler** inspekterades med fokus på rengöring, underhåll, hygien, fuktskador och ventilation. Inga akuta hälsorisker konstaterades men en del brister gällande t ex underhåll i duschrum konstaterades. Årligt återkommande tillsyn på bassängbad och solarier har också genomförts.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedrev under sommaren 2019 tillsyn på tio badplatser i Österåkers kommun. Badplatserna hade vid den ordinarie provtagningen godkänd badvattenkvalité med fem fall av förhöjda värden som drabbade Garnsviksbadet, Breviksbadet, Skärgårdsstadsbadet och Linanäsbadet. En algbloomning av mindre omfattning drabbade Garnsviken under juli månad. I anslutning till badsäsongens slut inträffade en stor avloppsbräddning i Sätterfjärden som orsakade mycket höga bakteriehalter. Kommunen och Roslagsvatten satte ut skyltar med avrådan för bad och avrådde även med SMS (endast Roslagsvatten) på webbplats och Facebook från bad i Sätterfjärden.

Information till fastighetsägare om naturligt höga halter metaller i brunnar har skett på Miljö- och klimatrådet, på webben, på anslagstavlor och i sociala medier. Även 2019 har ett stort antal vattenprover lämnats in från fastighetsägare i kommunen. Följesedlar för PFAS har tagits fram. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen deltog i det regionala projektet ”Enskilt dricksvatten i Stockholms län – förbättrat planeringsunderlag och erfarenhetsutbyte mellan kommuner” tillsammans med bland annat Värmdö kommun.

Internt på samhällsbyggnadsförvaltningen har miljö- och hälsoskyddsavdelningen svarat på bygglovsremisser samt granskat och deltagit vid framtagandet av många detaljplaner, främst med fokus på att bevaka bullerfrågor.

Tre projekt, tillsyn av gym, nagelteknologer och tatuering, som var planerade under 2019 har inte genomförts på grund av omfördelning av personalresurser till förmån för bland annat livsmedels- och alkoholkontroll. Tillsyn av gym och tatuering kommer i stället att genomföras under 2020.

Aktiviteter inom områdena tobak och receptfria läkemedel

Tillsynen under 2019 har skett genom **inspektioner vid försäljningsställen av tobak, folköl, receptfria läkemedel och e-cigaretter och elektroniska påfyllnadsbehållare** på fastlandet och öarna. Tre anläggningar fick ingen tillsyn. Av dessa var två sommarverksamheter med tobaksförsäljning och en kursgård med försäljning av receptfria läkemedel. Tillsynen var inriktad på märkning och marknadsföring.

Kontrollköp har inte kunnat genomföras då det har varit svårt att samordna kontrolltillfällen med ungdomarna. Även en pensionsavgång har påverkat utfallet.

Kontrollköp på Ingmarsö, Husarö och Finnhamn har inte gått att genomföra.

Rökfria miljöer

Vid rökfria miljöer inspekteras ca en tredjedel av de rökfria miljöerna vid skolor och förskolor årligen. Vid årets tillsyn har 35 förskolor, 4 skolor, ca 20-tal entréer och alla restauranger och uteserveringar inspekterats avseende rökning och skyltning. Tillsynen av restauranger och uteserveringar har skett i samband med livsmedelskontrollen och alkoholtillsynen. Vid flera entréer och förskolor saknas information om rökfritt område. Detta kommer att följas upp under 2020.

Tillsyn på övriga rökfria lokaler där vi normalt inte genomför tillsyn så som samlingslokaler utan regelbundna aktiviteter riktade till allmänheten, sker vid klagomål. Något sådant klagomål har inte inkommit till miljö- och hälsoskyddsavdelningen.

Tobaksförsäljningstillstånd

Sedan lag om tobak och likande produkter infördes den 1 juli har 27 ansökningar om tobaksförsäljningstillstånd i detaljhandeln inkommit. Det är en minskning av antalet tobaksförsäljare med 15 anläggningar. Främst är det små försäljningsställen, där tobak utgör en service till gästerna, som inte sökt tillstånd och därmed inte längre kan sälja tobaksprodukter.

En anläggning har givits tillstånd, ytterligare åtta bedöms vara klara för granskning. Orsak till att inte fler tillstånd kunnat skrivas är att ansökningshandlingarna ännu inte är kompletta med aktuellt egenkontrollprogram.

4.5 Livsmedelskontroll

HELÅR			
Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget- avvikelse
Verksamhetens intäkter			
Avgifter	1 042	1 124	-82
Övriga intäkter	0	0	0
Summa intäkter	1 042	1 124	-82
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-1 892	-1 892	0
Lokalkostnader	-49	-38	-11
Övriga kostnader	-678	-507	-171
Summa kostnader	-2 619	-2 437	-182
Verksamhetens nettokostnader	-1 577	-1 313	-264

Den positiva avvikelsen inom livsmedelskontroll beror främst på högre tillsynsintäkter än förväntat. Den positiva avvikelsen under övriga kostnader beror på en för hög budgeterad kostnad för behovsstyrd administration.

Livsmedelskontroll	Utfall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
Kundnöjdhet livsmedel, SBA-poäng	77	70	77
Antal livsmedelsobjekt som fått information efter att MHE har genomfört livsmedelskontroll	0	1	1

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance enkätundersökning av Nöjd kund Index (NKI). NKI för livsmedelskontrollen är fortsatt hög (NKI 70-80). Se även avsnitt 3, *Måluppföljning*.

Miljömålet *Livsmedelsbutiker och storkök som får kontroll under 2019 informeras om minskat matsvinn* har uppfyllts i och med att samtliga matbutiker, äldreboenden, daglig verksamheter, skolor och förskolor som har produktion av mat mottagit information för att minska sitt matsvinn. Arbetet för att minska matsvinnet fortsätter genom att under 2020 lämnas informationen till restauranger.

Under året har 288 av planerade 333 kontroller genomförts och 199 av planerade 223 anläggningar har kontrollerats. Orsak till att kontrollerna varit färre är de kontroller som genomförts har varit mycket omfattande och därför tagit mer tid per kontrolltillfälle än planerat.

Avvikelse som föranlett extra offentlig kontroll eller förelägganden har varit inom områdena livsmedelsfusk, dvs att en billigare vara saluförs som en dyrare vara samt nedkyllning och temperaturer.

Ett tiotal misstänkta matförgiftningar och 15 iRASFF har hanterats under året. RASFFen har avsett odeklarerade allergener, otillåtna färgämnen, aflatoxiner i nötter, listeria i fermenterade korvar, m.m. Utredningar och insatser med anledning av iRASFF eller RASSF kan normalt inte finansieras med kontrollavgifter. Även utbrotsutredningarna är svåra att finansieras med kontrollavgifter då orsak till misstänkt matförgiftning sällan går att fastställa.

Effekten av kontrollen följs upp vart annat år. Ingående kontrollområden är fungerande termometer och allergiinformation vid försäljning av oförpackade livsmedel. 108 anläggningar har kontrollerats avseende fungerande termometrar. 10 anläggningar saknade termometer och 2 anläggningar hade termometrar som inte fungerade eller där batteriet var slut.

36 anläggningar kontrollerades med avseende på allergiinformation till kund. Nio av dessa kunde inte lämna allergiinformation eller så var allergiinformationen bristfällig.

27 % av kontrollerna var föranmälda och 73 % av kontrollerna var oanmälda. Det gjordes 56 kontroller för att följa upp avvikelser.

34 anläggningar registrerades under året medan 31 anläggningar avregistrerades. Orsak till registrering och avregistrering är oftast ägarbyte eller bolagsändring vilket gör att siffrorna kan representera samma anläggningar.

Livsmedelsverket samordnar årligen ett eller flera nationella kontrollprojekt. Många av de nationella kontrollprojekten är satta utifrån de operativa målen (nationella mål).

Några omfattar provtagning, andra omfattar kontroll och information. De operativa målen har brutits ned i aktivitetsmål för att kunna användas vid fler kontroller.

Provtagningsprojekt under året har omfattat odeklarerade allergener i kryddmixer från mellanöstern. Två av tre analyserade kryddmixer från mellanöstern innehöll spår av allergenen selleri, vilket inte framgick av märkningen. Analysresultatet ledde till ett återkallande via iRASFF.

Projektet Ehec i malet kött har även i år visat på kunskapsbrister och har lett till förbud att saluföra medium/rare produkter tills det att goda rutiner kan uppvisas.

Andra projekt är hygienrutiner vid reparationer i ledningsnätet, norovirus och personhygien, allergiinformation, uppgifter om ingredienser, mikroorganismer i vattenautomater och information om matsvinn till storkök och butik.

Under våren har avdelningen tränat i beredningsplanen för livsmedel och dricksvatten med stöd av Structor Riskbyrå AB.

4.6 Alkohol tillsyn

HELÅR

Driftsredovisning (tkr)	Budget 2019	Utfall 2019	Budget- avvikelse
Verksamhetens intäkter			
Avgifter	635	637	-2
Övriga intäkter	0	7	-7
Summa intäkter	635	644	-9
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-642	-619	-23
Lokalkostnader	-17	-30	13
Övriga kostnader	-245	-307	62
Summa kostnader	-904	-956	52
Verksamhetens nettokostnader	-269	-312	43

Verksamheten redovisar ingen större avvikelse från budget under 2019.

Alkoholtillsyn	Ufall 2018	Budget 2019	Utfall 2019
Handläggningstid serveringstillstånd inom 2 månader, %	95	100	100
Kundnöjdhet serveringstillstånd, SBA-poäng	86	75	-
Antal öppnade tillsynsärenden som avser ordningsstörningar eller överservering.	0	0	0
Antal genomförda kvällstillsynstillfällen	2	3	3

Handläggningstiden mäts när ärendet är komplett.

Österåkers kommun ingår i Stockholm Business Alliance enkätundersökning av Nöjd kund Index (NKI). De senaste åren har allt färre besvarat enkäterna och under 2018 besvarade så få företag enkäten att det inte var möjligt att sammanställa något resultat 2019 för området serveringstillstånd. Se även avsnitt 3, *Måluppföljning*

Beslutade ärenden samt utförd tillsyn rapporteras månadsvis till SBA som därefter skickar ut en enkät till berörda företag. Det sammanställda resultatet rapporteras årligen och avser föregående års tillsyn och kontroll. Resultatet som redovisas 2019 (tillsyn utförd under 2018) redovisar siffror för två av de tre områdena.

Nämndens mål att *Kundnöjdhet inom miljö- och hälsoskyddstillsyn, livsmedelskontroll samt avseende serveringstillstånd ska vara hög* uppfylls då NKI för livsmedelskontroll (NKI 77) och miljö- och hälsoskyddstillsyn (NKI 77) är hög (NKI 70-80). De senaste åren har allt färre besvarat enkäterna och under 2018 besvarade så få företag enkäten att det inte var möjligt att sammanställa något resultat 2019 för området serveringstillstånd

Antalet öppnade tillsynsärenden som avser ordningsstörningar eller överservering mäts för att följa utvecklingen i kommunen. Nämnden saknar full rådighet över huruvida ordningsstörningar eller överservering sker. Prövningen vid nya tillstånd och tillsynen av befintliga ska dock vara av den kvaliteten att ordningsstörningar och överservering kan förebyggas.

Nämndens resultatmål inom området alkoholtillsyn, *Tillsyn utförs årligen i syfte att förhindra ordningsstörningar eller överservering på eller i anslutning till serveringsställen* uppfylls i och med att kvällstillsyn har genomförts vid tre tillfällen under året.

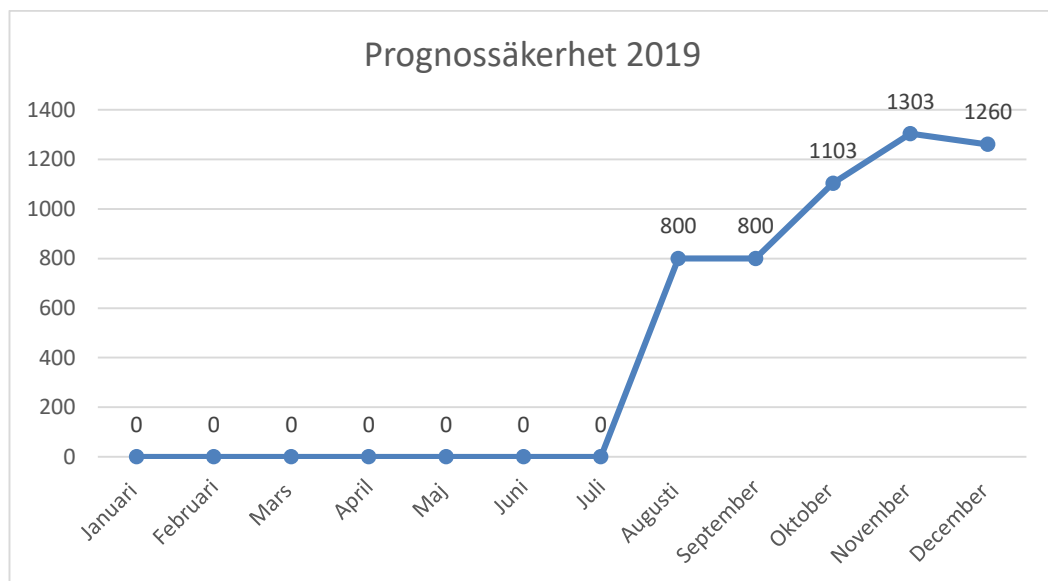
Inre och yttre tillsyn av restauranger har genomförts. Yttre tillsyn har skett vid 66 tillfällen avseende 32 anläggningar och inre tillsyn vid 39 tillfällen avseende 36 anläggningar. Fem anläggningar har inte fått tillsyn på grund av begränsade öppettider eller fåtal serveringstillfällen.

Ett beslut om en varning och ett beslut om erinringar har meddelats. Samtliga gällde inre tillsyn. Enheten har också fattat tre beslut om återkallelse av serveringstillstånd,

med anledning av nedlagd verksamhet och att tillståndshavarna själva begärt att tillstånden ska dras tillbaka.

Under aktuell period har totalt 21 ansökningar hanterats. 11 var ansökan om stadigvarande tillstånd varav två är ändring i befintligt tillstånd, en ansökan återkallades. 10 var ansökan om tillfälligt tillstånd varav ett var slutet sällskap och nio var till allmänheten varav tre är tillfällig ändring. Anmälan om catering hanterades vid sex tillfällen och anmälan om förändrad bolagssammansättning vid tre.

5 Prognossäkerhet

Årsprognosen har fram till delårsbokslutet inte redovisat någon avvikelse mot budget. Personalsituationen i form av föräldraledighet som inte kunnat täckas upp med vikarier har varit känt sedan början av året. I augusti lyftes ett överskott om 800 tkr till följd av de låga personalkostnaderna respektive för högt budgeterade kostnader för bl.a. behovsstyrd administration. Prognosen har sedan successivt ökat under hösten. Prognosjusteringarna beror dels på att intäkterna har blivit högre än förväntat, dels för att budgeten för oförutsedda kostnader för akuta provtagningar och dumpat avfall togs fram först i november som ett överskott i novemberprognosen. Utfallet i bokslutet landade på ett överskott om 1 260 tkr.

6 Personaluppföljning

Personaluppföljning	Utfall 2018	Utfall 2019
Årsarbetare varav två är visstidsanställda	11	13
Sjukfrånvaro	6,8%	7,9%

Sjukfrånvaron har ökat pga. ett ökat antal korttidssjukskrivningar. Ingen sjukskrivning har varit av arbetsrelaterad karaktär. Snittet för Österåkers kommun ligger på 6,6%.

7 Uppföljning miljöarbete

Nämndens miljömål för 2019 samt måluppfyllnad för miljömålen redovisas i bilaga 1 och under respektive verksamhetsområde ovan. Miljömålet *Tillsyn av förorenade områden och byggnader genomförs i syfte att åstadkomma riskreducering för människors hälsa och miljön* som mäts genom *antal förorenade områden eller bostäder där undersökning eller riskreducerande åtgärder har skett* uppfylls inte 2019.

8 Uppföljning enligt kommunens barn- och ungdomspolicy

Inom flera av Miljö- och hälsoskyddsnämndens tillsynsområden omfattas verksamheter där barn- och ungdomar vistas eller aktiviteter som på något sätt påverkar eller berör barn- och ungdomar.

Aktiviteter som har berört berör barn- och ungdomar under 2019:

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har samarbetat med Österåkers gymnasium vilket har lett till att gymnasieelever i samverkan med avdelningen utfört biotaprover från fisk i Solbergasjön och Valsjön inom ramen för sitt specialarbete.
- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har inspekterat 35 förskolor och fyra skolgårdar för att kontrollera i vilken omfattning barn och ungdomar riskerar att utsättas för tobaksrök i skolmiljön.
- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har genomfört tillsyn med fokus på ventilation och buller från fasta installationer i samtliga skolor.

- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har inspekterat idrottslokaler med fokus på rengöring, underhåll, hygien, fuktskador och ventilation.
- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har inspekterat bassängbad med fokus på hygien och vattenkvalitet.
- Miljö- och hälsoskyddsavdelningen har inspekterat kommunens solarium med fokus på kontroll av 18-årsgräns för solning.

9 Framåtblick

Avsnittet är detsamma som avsnittet **Framåtblick, riskanalys** i Miljö – och hälsoskyddsnämnden budget och verksamhetsplan 2020.

Riksdagen beslutade den 12 december 2018 om en ny tobakslag, **Lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter**. De flesta förändringarna i lagen trädde i kraft den 1 juli 2019.

Några av förändringarna var bland annat följande:

- Tillståndsplikt för handel med tobaksvaror infördes under 2019. De bolag som önskar sälja tobaksvaror måste ansöka om tillstånd för det. Tillståndet söks hos kommunen.
- Nya rökfria miljöer tillkom och rökförbud infördes bland annat på uteserveringar till restauranger och caféer samt inom kollektivtrafiken, idrottsplatser och lekplatser.
- Rökförbudet omfattade även fler produkter. Utöver tobak blev det också förbjudet att använda elektroniska cigaretter, röka örtprodukter och använda produkter som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak.
- Bland övriga förändringar märktes bland annat bestämmelser om minsta antal prillor i snusförpackningar samt att lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare införlivades i den nya lagen.
- Nuvarande marknadsföringsregler kommer dock att kvarstå.

Det nya kravet på tillståndsplikt för handel med tobaksvaror innebär att det blir en betydligt mer omfattande prövning av den som söker tillstånd till tobaksförsäljning jämfört med det tidigare anmälningsförfarandet. I prövningen av tillstånd för försäljning av tobak ingår i likhet med prövning av serveringstillstånd att kontrollera sökandens personliga lämplighet, vandel, ekonomisk skötsamhet såsom tidigare affärsverksamhet, skatter, finansiering mm. Även personer med betydande inflytande i verksamheten ska granskas på likande sätt. Även den årligt återkommande tillsynen kommer att förändras då vandel, ekonomisk skötsamhet, skatter m.m. ska kontrolleras. Både handläggningstiden för prövning och tillsyn kommer därför att

öka och ökade resurser krävs. Prövning av tillstånd för befintliga verksamheter har påbörjats under 2019 och kommer att fortgå även under första delen av 2020.

Området **tillsyn av rökfria miljöer** har utökats i och med att lag om tobak och liknande produkter införts. Det innebär att tillsynsbehovet av rökfria miljöer förväntas öka. Ökningen förväntas särskilt under de närmaste åren då tolkningar och bedömningar av lagens tillämpning ska genomföras. Tillsynsområdet kan inte avgiftsbeläggas varför en satsning på sådan tillsyn kan kräva utökat utrymme i budget för att inte ta utrymme från övrig verksamhet.

Statskontoret har utvärderat den offentliga livsmedelskontrollen. Både beträffande avgiftsfinansieringen (2015) och hur livsmedelskontrollen ska kunna stärkas, främst i de kommuner där den i dag inte utförs i tillräcklig omfattning eller på ett riskbaserat sätt (2017).

Till följd av Statskontoret utvärdering har Livsmedelsverket tagit fram ett förslag till **ny modell för riskklassning av livsmedelsföretag**. Förslaget var ute på remiss under 2018 och Livsmedelsverket har därefter påbörjat vissa justeringar i modellen. Livsmedelsverket meddelade under hösten 2019 att de har beslutat att skjuta fram införandet av en ny riskklassningsmodell två år, till 1 januari 2024. Det nya förslaget har ännu inte redovisats på så sätt att konsekvenser och förändringar kan bedömas.

Beträffande det ursprungliga förslaget var det rimligt att förvänta sig att modellen skulle komma att innebära konsekvenser för miljö- och hälsoskyddsavdelningen beträffande minskad planerad kontrollverksamhet och minskade planerade avgiftsintäkter.

Statskontoret föreslår i utredningen, **Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan** (2017:9), en ökad kommunal samverkan inom livsmedelskontrollen. Statskontoret bedömer att gemensamma kontrollmyndigheter har bäst förutsättningar för att minska sårbarheten och höja effektiviteten.

Statskontoret föreslår att om de åtgärder som beskrivs i rapporten inte får effekt bör regeringen överväga att under 2021 vidta ytterligare åtgärder samt att samtliga kontrollmyndigheter bör ha minst 3 årsarbetskrafter inom livsmedelskontrollområdet senast 2025. **Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan** har varit ute på remiss. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedömer att någon form av förändring inom livsmedelskontrollen, till följd av utredningen, är att vänta inom de närmaste åren.

Regeringen har regleringsbrevet för 2020 givit Livsmedelsverket i **uppdrag att utarbeta ett förslag till hur kommunala kontrollmyndigheters förmåga att utföra livsmedelskontroll kan följas upp**. Uppdraget syftar till att bidra till regeringens mål om en mer likvärdig och effektiv livsmedelskontroll.

I dag finns enligt Regeringen svårigheter i att nå målen om en likvärdig och effektiv livsmedelskontroll då vissa kommunala kontrollmyndigheter inte utför den livsmedelskontroll som är nödvändig. Antalet kontrollmyndigheter är stort idag, vilket begränsar förutsättningarna för en effektiv och likvärdig livsmedelskontroll. Sårbarheten i särskilt små kontrollmyndigheter bedöms vara en bakomliggande faktor till problemet. I budgetpropositionen för 2020 anger regeringen att samverkan mellan de kommunala kontrollmyndigheterna kan leda till en ökad likvärdighet i kontrollen. Vidare kommer regeringen att följa utvecklingen av den kommunala samverkan under de kommande åren. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast 31 december 2020. Regeringen ger samtidigt länsstyrelserna i uppdrag att under 2020 **redovisa den aktuella lägesbilden av kommunal samverkan inom länen** samt bedöma förutsättningarna för en öka kommunal samverkan där det finns sådana behov.

EU-förordningen ((EU) 2017/625) om offentlig kontroll inom livsmedelskedjan trädde i kraft den 14 december 2019. Den nya förordningen kommer att innebära förändringar både beträffande livsmedelskontroll och rapportering. Under våren 2020 kommer Livsmedelsverket att genomföra en utbildningsinsats riktad till alla livsmedelskontrollmyndigheter där den nya kontrollförordningen tillsammans med begreppet God kontrollsed kommer att vara i fokus.

I takt med att Österåker växer kommer fler **skolor, förskolor, livsmedelsanläggningar** och andra verksamheter där nämnden utövar tillsyn och kontroll att starta i kommunen vilket bedöms medföra att behovet av resurser för tillsyn och kontroll inom detta område kommer att öka. Den nya kontrollförordningen och det nya riskklassningssystemet förväntas också påverka resursbehovet. Uppskattningsvis kommer miljö- och hälsoskyddsavdelningen att behöva öka med uppskattningsvis en årsarbetskraft inom livsmedelskontrollområdet de närmaste åren.

Miljö- tillsynsutredningen, Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63) som hade till uppdrag att se över organisationen och ansvarsfördelningen av tillsynen enligt miljöbalken samt sanktionssystemet lämnade sin rapport 2017. Utredning redovisade att den nuvarande organisationsstrukturen av miljötillsynen inte bör ändras men att vissa delar behövde förstärkas.

Naturvårdsverket arbetar nu vidare med de förslag i Miljötillsynsutredningen som berör Naturvårdsverket och som inte kräver regeländring genom att:

- Delta i Tillsyns- och föreskriftsrådets förstudie kring hur en nationell miljötillsynsstrategi kan utformas.

- Samverka med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt länsstyrelserna i att testa att prioritera gemensamt för en viss bransch. De har bl.a. genomfört en tillsynssamverkansdag för avloppsreningsverk vilket resulterade i en ny vägledning till stöd för planeringen av tillsyn på reningsverk. I detta arbete har bl.a. personal från miljö- och hälsoskyddsavdelningen i Österåker deltagit.
- Delta i Miljösamverkan Sveriges projekt *Smartare vägledning*. Projektet tar fram ett förslag på effektivare samverkan mellan de vägledande myndigheterna för att utveckla vägledningen till tillsynsmyndigheterna.
- Fortsätta att utveckla den nationella uppföljningen av tillsynen så att den kopplar till tydliga mål, hänger ihop med den regionala uppföljningen samt att uppgifterna kan hämtas från myndigheternas egna system.

Samtliga punkter har eller kommer att resultera i strategier, vägledningar eller åtgärder som på olika sätt berör kommunernas miljötillsyn.

SKR har tagit fram **en ny modell för taxa inom miljöbalkens område**. Den **behovsstyrda taxemodellen** ska göra det möjligt för kommunerna att prioritera tillsyn där tillsynsbehovet är störst.

Bärande principer i nya behovsstyrda taxemodellen är att:

1. Tillsynsbehovet styr taxan, behovsutredningen är en viktig grund i arbetet.
2. För tillståndspliktiga branscher kopplas tillsynsbehovet till statens förordning om avgifter för provning och tillsyn (FAPT).
3. Tillsynsbehovet bedöms per bransch, inte per objekt.
4. Tillsynsbehovet för en bransch bör vara detsamma oavsett om det är statlig eller kommunal tillsynsmyndighet.
5. Varje delverksamhet bedöms inte separat. Vissa delverksamheter bedöms normalt ingå i det samlade tillsynsbehovet för branschen.
6. Det finns olika sätt att justera avgiften när tillsynsbehovet avviker från schablonen

SKR:s koncept inför framtagandet av den nya taxemodellen var att den skulle bli:

1. Enkel att förstå, mindre arbetskrävande för tillsynsmyndigheterna.
2. Transparent, tydlig för verksamhetsutövare med vad avgiften avsåg.
3. Likvärdig, med gemensamt taxesystem för kommunerna, där tillsynstid ska bedömas likartat.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen ingår i ett samarbete inom Miljösamverkan Stockholms län där det nya taxeförslaget går igenom och analyseras. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen planerar att under 2020 ta fram en förnyad behovsutredning utifrån SKR:s nya modell. Behovsutredningen ska ligga till grund för att beräkna

tillsynsbehovet inför framtagandet av en behovsbaserad taxa. Avdelningen uppskattar att den nya taxan tidigast kan införas från och med 2022.

Hav- och vattenmyndigheten har tagit fram ett **förslaget till ny vägledning för prövning av små avloppsanläggningar**. Förslaget har varit ute på remiss och ett stor antal synpunkter har inkommit bl.a. från Österåkers kommun. Hav- och vattenmyndigheten har under hösten 2019 publicerat den nya vägledningen och kommer i februari 2020 hålla utbildningar i vägledningen.

Betänkandet SOU 2018:34 Vägar till hållbara vattentjänster var ute på remiss 2018. En hel del synpunkter inkom bl.a. från Österåkers kommun. De synpunkter som inkom från kommuner och statliga myndigheter finns att ta del av på regeringens hemsida. Utredning startade 2017 med bl.a. uppdraget att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen om allmänna vattentjänster.

När det gäller små avloppsanläggningar, föreslås i betänkandet bl.a. att regeringen ska besluta om ett etappmål i miljömålssystemet om ökad åtgärdstakt av små avlopp som inte klarar miljölagstiftningens krav. Vidare föreslås att ett krav ska införas på avloppsdeklaration för små avloppsanläggningar. Tanken är att ett ackrediterat kontrollorgan ska utföra kontroll och upprätta en avloppsdeklaration som fastighetsägaren ska vidarebefordra till kommunen. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedömer att krav därmed kommer att ställas på att avdelningen utför tillsyn på anläggningar där deklaration visar att avloppet är bristfälligt. Därmed kommer metodiken för avloppstillsynen behöva ändras eftersom tillsynen i dagsläget omfattar WC-avlopp och endast BDT-avlopp på fastigheter som är permanentbebodda.

Om de nya reglerna enligt förslaget genomförs kommer det troligen att innebära en ökad arbetsbelastning av administrativt arbete och ökad tillsyn under en övergångsfas. Generellt kommer troligen administrativa arbetsuppgifter att öka eftersom miljö- och hälsoskyddsavdelningen får en rad nya arbetsuppgifter såsom att lämna ut uppgifter till kontrollorganen inför att de utför besiktningarna, hantera inkommande deklarerationer, skicka påminnelser och besluta om miljöstraffavgift för de som inte lämnar in deklarerationen.

Havs- och vattenmyndigheten föreslås få i uppdrag att tillsammans med Konsumentverket utveckla en nationell rådgivning och stödja kommunerna för ökad rådgivning. Reglerna som kommunens tillsyn av små avlopp utgår från måste bli tydligare.

Kommunerna förslås få stöd med kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte av Havs- och vattenmyndigheten vad det gäller hur tillsyn, taxor och prövning kan utformas för att ge ökad åtgärdstakt. Dessutom påtalas att fler kretsloppsanpassade

små avlopp minskar påverkan på miljön. Kommunerna behöver ha system för att ta hand om näring från små avlopp som kan sättas i kretslopp.

Det finns i dagsläget ingen tydlig uppgift om hur arbetet med betänkandet fortskrider. Det är ännu inte klart vad betänkandet kommer att få för konsekvenser för miljö- och hälsoskyddsavdelningen men avdelningen bedömer att det kommer att påverka framtida tillsyn av små avloppsanläggningar.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen inventerar årligen ca 200 – 400 **enskilda avloppsanläggningar** genom arkivstudier och enkätutskick till fastighetsägare. Av dessa genomförs därefter tillsyn av ca 200 anläggningar. Där brister i funktionen konstateras ställer avdelningen krav på att dessa åtgärdas.

Flera områden med enskilda avlopp har under de senaste åren anslutits till det allmänna VA-nätet. I takt med att allt fler avlopp åtgärdas och fler ansluts förväntas behovet av handläggning av tillståndsärenden och till viss del även behovet av inventering att minska. Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedömer att minskningen inte kommer att ske i någon större omfattning de närmaste åren men att en viss osäkerhet råder för tiden efter 2022. En rad faktorer kommer att påverka i vilken omfattning och vilka områden som ska omfattas av avloppstillsyn de kommande åren. Det är bl.a. prioriteringen av områden i kommunens nya VA-plan, kommande klimatförändringar med risker för låga grundvattennivåer, översvämning och skyfall, prioriteringar med anledning av kommunens klimatanpassningsplan, miljö- och hälsoskyddsavdelningen utredning av status i recipienter och vattenförekomster, lokala åtgärdsprogram och eventuella krav på ökad åtgärdstakt av bristfälliga avlopp. De faktorerna kommer även att påverka i vilken takt områden med enskilt VA kommer att anslutas till allmänt VA i framtiden.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedömer att exploatering inom **förorenade områden kommer att öka** och att utredningar och krav på åtgärder i dessa områden kommer att behöva prioriteras under lång tid framöver. Även tillsyn för att förhindra att föroreningar tillförs kommunen genom förorenade massor vid anläggning och exploatering kommer att behöva prioriteras.

Ett tillsynsområde som har aktualiserats under de senaste åren är **tillsyn av kemiska produkter och varor**. Tillsynen styrs av europagemensam lagstiftning genom EU-förordningar. Tillsynsansvaret är i vissa delar gemensamt med Kemikalieinspektionen, t.ex. avseende innehåll av begränsade eller förbjudna ämnen i varor. Kemikalieinspektionens handlingsplan för en giftfri vardag fokuserar på att skydda människans fortplantning och barns hälsa bl.a. med ökade nationella aktiviteter under åren fram till 2020. Kemikalieinspektionen kommer att fortsätta arbetet med Giftfri vardag under 2020 och bedömer att arbetet behöver prioriteras även fortsättningsvis efter 2020.

Under 2019 antogs en **kemikalieplan för Österåker kommun**. Mål och åtgärdsområden innehåller uppdrag inom Miljö- och hälsoskyddsnämndens område. Inom målet *Mängden PFAS i kommunens vattenförekomster ska inte öka* har Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvar för åtgärd 5: *Fortsatt provtagning och kunskapsuppbyggande kring förekomst av PFAS i kommunens ytvatten* och ingår i åtgärd 5.2: *Uppdrag och resurser för att initiera en systematisk samverkan mellan räddningstjänsten, Roslagsvatten samt Miljö- och hälsoskydds enheten och Strategiska planerings enheten i syfte att förebygga spridning av PFAS isamband med insatser samt minimera konsekvenserna*. Uppdragen kommer att behöva utökade resurser samt budget för att kunna genomföras.

EU:s ramdirektiv om avfall ska införlivas i Svensk lagstiftning den 5 juli 2020.

Förenklat innehåller avfallsdirektivet följande delar:

- definitioner och omfattning av direktivet
- avfallshierarkin och bestämmelser som styr mot den
- hantering av avfall inklusive tillstånd
- planering av avfallshanteringen
- administrativa krav kring rapportering, inspektioner och översyn

I avfallsdirektivet finns uttryckliga krav på medlemsstaterna att främja återanvändning och materialåtervinning. Det finns även mål för materialåtervinning av kommunalt avfall och bygg- och rivningsavfall. För miljö- och hälsoskyddsavdelningen innebär de ändrade reglerna förändringarna i tillsynen av avfallhantering.

Från 2021 behöver **insamlingssystemen ha tillstånd för att samla in förpackningar och returpapper**. För att insamlingssystemet ska få tillstånd finns ett antal förutsättningar som ska vara uppfyllda enligt 44 § förpackningsförordningen och 13 § returpappersförordningen.

Tillstånd får endast ges om insamlingssystemet:

- Omfattar förpackningsavfall av alla material (gäller inte returpapper).
- Innebär att den som vill lämna förpacknings- eller returpappersavfall till systemet kan göra det enkelt och utan att betala något.
- Är lämpligt och rikstäckande.

Miljö- och hälsoskyddsavdelningen bedömer att i de fall kvartersnära insamling införs av glas och returpapper kan klagomål och därmed tillsynsbehovet öka främst beträffande glasinsamlingen.

Kommunen ansvarar för att uppnå **miljökvalitetsnormerna (MKN)** för vatten i kommunens recipienter. I syfte att uppnå normerna behövs kunskap om vilka förhållanden som råder i kommunens sjöar och vattendrag. Provtagning i sjöar och

vikar har utförts under åren 2016-2019 avseende kemisk och ekologisk status och kommer att fortgå under 2020. För att nå miljö kvalitetsnormerna för kommunens sjöar och vattendrag bör vi fortsätta med provtagningar i de sjöar och vattendrag som har sämst status tills åtgärder gjorts och Miljö kvalitetsnormen uppnåtts, vilket ska ha genomförts 2021 eller för vissa vatten senast 2027.

Resultaten av provtagning behöver ytterligare utvärderas och bedömningarna av vattenkvalitén behöver sammanställas och redovisas för att kunna fungera som underlag för planering och exploatering samt för prioriteringar av olika åtgärder i syfte att nå MKN.

Inom ramen för Miljö- och hälsoskydds nämndens arbete med utökad provtagning har miljö- och hälsoskyddsavdelningen tillsammans med strategiska planeringsavdelningen påbörjat arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram (LÅP) för de recipienter som inte uppnår god miljö kvalitét. Syftet är att peka ut de åtgärder som behöver vidtas för att nå miljö kvalitetsnormerna. Åtgärderna kommer att beröra hela kommunen.

I syfte att nå miljö kvalitetsnormerna för vatten bedömer avdelningen sammantaget att arbetet med tillsyn, provtagning, källsökning, i vissa fall även uppströms vattenförekomsterna behöver prioriteras. Det innebär ett fortsatt behov av prioriteringar eller utökade resurser samt budget för provtagning även kommande år.

Bilagor

1. Målstyrning
2. Internkontroll